

نگاه مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

جشنواره پهلویستی، در آیینه روایت رسانه‌های خارجی

خودنمایی و دیگر هیج!

در دهه آخر مهرماه ۱۳۵۰، جشن‌های ۲۵۰۰ساله شاهنشاهی ایران در تخت جمشید آغاز شده‌مراسمی پرزرق و برق که علاوه بر واکنش‌های داخلی، عکس‌العمل رسانه‌های خارجی را نیز در پی داشت. با وجود اینکه رسانه‌های خارجی اغلب همنوا با دستگاه تبلیغاتی رژیم به ستایش از جشن می‌پرداختند اما بعضی از آنها نیز نمی‌توانستند در رابطه‌ها هزینه‌ها و حاشیه‌های این نمایش بزرگ بی تفاوت بمانند. در این نوشتار، به بازخوانی برخی از این واکنش‌ها پرداخته‌ایم.

بسیاری از رسانه‌های خارجی، هدف از برپایی این جشن‌های پر هزینه را چیزی جز خودنمایی نمی‌دانستند. چنانچه متعاقب شروع جشن‌های ۲۵۰۰ساله، خبرنگار روزنامه ایرلندی «ایونینگ هرالده» عنوان کرد: «من در زیر سایه‌های ستون‌های تخت‌جمشید، در شگفت شدم که این همه پول را در بیابانی بی‌آب و علف، برای چه خرج کرده‌اند؟ آیا وسیله دیگری برای خودنمایی باقی نمانده بود؟» (۱) درحالی‌که بسیاری از مردم ایران گرفتار فقر بودند، جشن‌های ۲۵۰۰ساله‌ها هزینه‌های بسیار بر گزار شد. «رادبو بغداد» در این‌باره گفت: «امیرعباس هویدا، نخست‌وزیر ایران، با کمال وقاحت اظهار می‌دارد که فقط ۲۶۰میلیون دلار صرف جشن‌های شاه شده است، درحالی‌که وزارت دارایی ایران می‌گوید مبالغی که به مصرف جشن شاهان رسیده است، بالغ بر یک هزار میلیون دلار است.» (۲)

روزنامه «دبلی رکورد» نیز در واکنش به این مراسم نوشت: «دربار ایران امروز یکی از پرجمل‌ترین و پرخرج‌ترین دربار‌های جهان است. شگفت‌انگیز است در کشوری که فقر در هر جای آن به چشم می‌خورد، زمامداران آن به‌خود اجازه می‌دهند، این چنین بی‌پروا میلیاردها ریال خرج برپا کردن خیمه‌های گوناگون کنند و یا گران‌ترین رستوران جهان، ماکسیم را به خدمت بگیرند. شهرت آشپزهای ایرانی، از مرز و بوم این کشور گذشته است. هیچ خارجی‌ای نیست که یکبار غذای ایرانی را چشیده باشد و با تحسین از آن یاد نکنند. پس چرا میلیون‌ها دلار به رستوران ماکسیم پول دادند که حتی سالاد گوجه‌فرنگی را از فرانسه وارد کنند؟! آیا در ایران گوجه‌فرنگی نمی‌روید؟!» (۳) نشریه اومانتیه ارگان حزب کمونیست فرانسه نیز در مطلبی انتقادی بیان داشت: «۲هزار و ۵۰۰سالگی ایران، امسال با زرق و برق بسیار در آغاز پاییز جشن گرفته خواهد شد، درحالی‌که بین ایران و کورش شاهنشاه آن زمان و ایران امروز که نفت آن کمپانی‌های خارجی را غنی می‌کند و فقر و فلاکت توده‌های مردم، فاصله سخت و هولناک، غیرانسانی و بی‌جان‌شدنی است، هیچ چیز مشترکی جز نام وجود ندارد…» (۴)



نمایی از تجهیزات مستقر در محل برگزاری جشن‌های ۲۵۰۰ساله

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

لوموند با «اندوه‌بار» خواندن جشن‌های ۲۵۰۰ساله برای مردم ایران نوشت: «به یقین این اجتماع که از لحاظ زرق و برق، داستان‌های هزار و یک شب را به‌خاطر می‌آورد، برای همه‌کس فرح‌بخش نبود… در جریان تدارک و انجام آنها، صدها میلیون دلار از حاصل دسترنج مردم میهن بر باد رفت و خود مردم در معرض چنان ستمگری‌هایی واقع شدند که تصور آن هم دشوار است، وقتی رژیم‌های استبدادی جشن می‌گیرند، حاصل آن برای مردم جز این نیست»

طبیعی بود که در چنین فضایی، اعتراضات عمومی نسبت به برگزاری این جشن‌ها آشکار شود. رسانه‌های خارجی نیز با تیزبینی، به این موضوع اشاره کردند. روزنامه «لوموند» در این‌باره نوشت: «صدها نفر به‌گفته برخی‌ها هزاران نفر، برای مدت جشن‌ها توقیف و زندانی شده‌اند و یا در معرض اقامت اجباری قرار گرفتند. دانشگاه‌ها و مدارس متوسطه تعطیل شدند، تا هنگام جشن‌هااعتصاب نکنند. تمام وزارتخانه‌ها و تمام بناهای دولتی و تعداد بسیاری از شخصیت‌ها، تحت محافظت نیروهای انتظامی واقع شدند. والدین و خویشاوندان جوانان رزمندهای که پنجاه شده‌اند و یا به عملیات پارتیزانی پیوسته‌اند، به‌عنوان گروگان – تکرار می‌کنیم – به‌عنوان گروگان، بازداشت شدند.» این روزنامه تصریح کرد: «تدابیر احتیاطی که در منطقه جشن‌ها انجام گرفته جان‌برانه‌تر است، در مدت مراسم یک سیستم سه‌حلقه‌ای تو در تو، به‌گرد پرسوپلیس برقرار بود. حلقه اول، حلقه‌ای نامیده می‌شد و قطر آن ۱۲۰ کیلومتر بود. این منطقه از تمام عناصر مورد سوءظن پاک شد و در مواردی، عشار را یک‌جا از این منطقه کوچاندند. این منطقه تحت کنترل تعداد زیادی واحدهای یباده‌نظام قرار داده شد. حلقه دوم که قطر آن ۲۰کیلومتر بود، ناحیه استقرار حیات‌های رسمی و روزنامه‌نگاران بود و وزیر حفاظ واحدهای چترباز قرار داشت. سرانجام حلقه فرم‌ز ناحیه‌ای بود، به مساحت ۸هکتار که در آنجا رؤسای دول استقرار یافته بودند و از طرف گرد شاهنشاهی و دیگر سازمان‌های ویژه محافظت می‌شدند. ضمناً هواپیماهای نظامی شب و روز، روی پرسوپلیس و شیراز در پرواز بودند.» (۵) لوموند با «اندوه‌بار» خواندن جشن‌های ۲۵۰۰ساله برای مردم ایران نوشت: «به یقین این اجتماع که از لحاظ زرق و برق داستان‌های هزار و یک شب را به‌خاطر می‌آورد، برای همه‌کس فرح‌بخش نبود. آری این جشن‌های سلطنتی برای مردم ایران غم‌انگیز و اندوه‌بار بود. در جریان تدارک و انجام آنها صدها میلیون دلار از حاصل دسترنج مردم میهن بر باد رفت و خود مردم در معرض چنان ستمگری‌هایی واقع شدند که تصور آن هم دشوار است. وقتی رژیم‌های استبدادی جشن می‌گیرند، حاصل آن برای مردم جز این نیست.» (۶)

«بی‌نوش‌ها در سرویس تاریخ همشهری موجودند.



مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

تدارک عقده حقارت!

نگاهی به اهداف پیدا و پنهان جشن‌های ۲۵۰۰ساله

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

از سلسله جشن‌های دولتی و درباری، جشن‌های دو هزار و پانصدمین سال شاهنشاهی ایران بود که باید آن را از نکبت‌بارترین و خیانت‌آمیزترین جشن‌ها و عیش و نوش‌های رژیم شاه به‌شمار آورد. برای برپایی آن، مدتی طولانی برنامه‌ریزی انجام گرفت و شناخته‌ترین چهره‌های ضداسلامی درون مرزی و بیرون مرزی، برای برپایی آن بسیج شدند. بانگهای گذرا به شیوه برگزاری و راه‌اندازی جشن دو هزار و پانصدساله به‌خوبی روشن می‌شود که سرهمداران رژیم با برگزاری این مراسم، اندیشه وانگیزه‌ویژه‌های را دنبال می‌کنند و روی آن برنامه‌ریزی‌های درازمدت و ریشه‌های داشتند. در این میان اما، نکته در خور بررسی این است که رژیم شاه و دستیاران او، با به‌راه انداختن این جشن افسانه‌ای و گراف –بایش از ۳۰۰میلیون دلار هزینه، در کشوری با در آمد سالانه ۵۰۰میلیون دلار! – چه اندیشه و انگیزه‌های داشتند؟ پرسشی که در این نوشتار، مختصراً به‌دنبال پاسخ آن هستیم.

کلید خوردن ماجرا

برای نخستین‌بار در ۱۲۹ آذر ۱۳۲۷، وزارت دربار با صدور بیانیه‌ای اعلام کرد: «به فرمان شاهنشاه ایران، یادبود دو هزار و پانصدمین سال بنیاد شاهنشاهی ایران به‌دست کورش بزرگ، تجلیل خواهد شد.» (۱) در همان ایام کمیته‌ای باسرپرستی وزیر دربار، جهت مطالعه طرح‌های لازم تشکیل شد. در ۲۷بهمن همان سال، دبیرخانه مرکزی کمیته تشکیل شد و شاه طی حکمی، شجاع‌الدین شفا، بانی چنین فکری را به‌توریزه کنند. در این راستا لمپ، نویسنده امریکایی ۲۵۰۰سال شاهنشاهی ایران خصوصاً زندگی کورش را توریزه کردند. در این راستا لمپ، نویسنده امریکایی مشغول نوشتن کتاب (کورش کبیر) شد. همچنین چندین کمیته به‌نام کورش کبیر، در کشورهای مختلف تشکیل شد و دانشگاه تهران موظف به نوشتن دایره‌المعارف تمدن ایران شد. (۲) سال ۱۳۲۹ تصمیم گرفته شد تا جشن‌های شاهنشاهی بر گزار شود، اما پیش از پایان سال ۱۳۲۹ وزارت دربار در اطلاعیه خود، زمان برگزاری این جشن را در سال ۱۳۳۲اعلام کرد.(۳) با این همه در تاریخ یادشده نیز این جشن بر گزار نشد و بعد از سر کوب قیام ۱۵ خرداد و تبعید امام خمینی(ره) از ایران، شاه احساس قدرت بیشتری کرد.وی در ۲۱آبان ۱۳۳۲اعلام کرد: «مادر چندسال دیگر، دو هزار و پانصدمین سال شاهنشاهی کورش بزرگ را جشن خواهیم گرفت»(۴) دیری نپایید که وزارت دربار در اطلاعیه دیگری آورد که نظر به اهمیت موضوع و ضرورت برگزاری جشن به‌تثبیتی که در خور تاریخ کهنسال و پرافتخار شاهنشاهی ایران باشد، به فرمان شاهنشاه اریامهر تاریخ برگزاری آن، رسماً به آبان‌ماه سال ۱۳۳۶موکول گردید.(۵) اما در سال ۱۳۴۸، شورای مرکزی جشن‌های شاهنشاهی ایران به ریاست جواد پورشمه‌ری فعال شد و مقدمات کار و برنامه‌ریزی آغاز شد. سرانجام دربار تصمیم گرفت شاهنشاه آریامهر جشن‌های بیست و پنجمین سده جشن‌های شاهنشاهی را، در سال ۱۳۵۰برقرار کند. به همین جهت طی اطلاعیه‌ای اعلام کرد: «به فرمان شاهنشاه آریامهر جشن‌های بیست و پنجمین سده شاهنشاهی ایران به‌مدت ۷روز، از بیستم مهرماه ۱۳۵۰(برگزار خواهد شد.»(۶)

این جابه‌جایی بیبای و عقب‌انداختن موسم برگزاری جشن، نمایانگر بر نامه گسترده و دامنه‌دار رژیم شاه برای برگزاری آن بود و چون برنامه‌های پیش‌بینی شده تا هنگام تعیین شده، به‌درستی انجام نمی‌گرفت و شرایط لازم به‌دست نمی‌آمد و همچنین به‌دلیل فراهم نشدن پول کافی، ناگزیر می‌شدند که مراسم را عقب‌اندازند.

تاریخ



مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

تدارک عقده حقارت!

نگاهی به اهداف پیدا و پنهان جشن‌های ۲۵۰۰ساله

انگیزه و اهداف جشن‌های بیست و پنجمین سده
شاه بعد از تثبیت اقتدار خویش، تصمیم گرفت تا پایه‌های حکومتش را از لحاظ نظری نیز تثبیت کند. عظمت خواهی، ریشه‌سازی، پیشینه‌یابی و اپیدئولوژی‌سازی شاه بنا برقراری جشن‌های ۲۵۰۰ساله، اهداف زیری را می‌گرفت:

۱.مشروعیت‌سازی برای حکومت شاهنشاهی

همانطور که ذکر شد، شاه به‌دلیل فقدان مشروعیت، در صدد موجه‌سازی حکومت خویش بود. در همین راستا، در صدد بود تا پل زدن بین خود و پادشاهان باستانی ایران، به سلطنتش جنبه وراثت بدهد، همانگونه که پدرش هم با برگزیدن نام خودگادی پهلوی، اینطور وانمود می‌کرد که سلسله‌اش با تبار پادشاهان دوردست تاریخ اتصال دارد.(۷) فرخ نیز در تبیین هدف شاه، در مصاحبه‌ای با تلویزیون فرانسه گفته بود: «ما در حقیقت دو هزار و پانصدمین سال دوام موجودیت خود را جشن می‌گیریم.» (۸)

شاه علاوه بر فقدان مشروعیت، در مقابل روحانیت و مرجعیت شیعی قرار گرفته بود که خود را وارث پیامبر(ص) می‌دانستند و مشروعیت رژیم را، پیوسته به چالش می‌کشیدند. شاه وقتی می‌دید که حکومت دیگری به رهبری آیت‌الله بروجردی و بعداً امام خمینی(ره) در ایران برقرار است که بر قلوب مردم حکومت می‌کند و خود را وارث محمد(ص) می‌داند، سخت برآشفته می‌شد.با همین جهت همواره در صدد یافتن یک پیامبر ایرانی بود که او را در مقابل پیامبر اسلام علم کند. او اینداسعی در احیای زرتشت کرد ولی موفقیتی به‌دست نیاورد. از این رو شجاع‌الدین شفا، تلویزیون تاریخی حکومت، احیای کورش را مطرح کرد. به همین جهت روزنامه‌های وابسته به رژیم، کورش را «نه به‌عنوان یک فاتح، بلکه به‌عنوان یک آیین‌گذار» معرفی می‌کردند و منظور آنها از آیین، آیین شاهنشاهی بود که آن را به‌عنوان یک دین ترسیم می‌کردند. آنها می‌نوشتند جشن شاهنشاهی، احترام به آیینی است که پاسدار حاکمیت ملی ایران است.(۹) شاه با تکریم و تعظیم کورش به‌عنوان اسوه ایرانی، تلاش کرد خود را وارث وی قلمداد کند. او در نطقی در ۲۵آبان ۱۳۳۴گفته بود: «منظور من آن است که دو هزار و پانصد سال شاهنشاهی ایران دوام کرده تا به من رسیده، از این روست که دلپسنگی به رژیم شاهنشاهی جزء منش و خوی مردم گردید.» (۱۰) شاه در بهمن ۱۳۴۷نیز طی مصاحبه‌ای اعلام کرده بود: «من به‌عنوان وارث و نگهدیای یک تاج و تخت ۲۵۰۰ساله، مسئولیتی سستگینی در مقابل تاریخ ایران دارم.» (۱۱) گذریم از اینکه بر خلاف تصور شاه و اطرافیانش، بنیانگذاری شاهنشاهی ایران در زمان کورش دوم مقلب به کبیر نبود، بلکه حداقل تا جایی که حافظه تاریخ یاری می‌دهد، قبل از سلسله هخامنشی، ۲سلسله دیگر مادها و عیلامی‌ها نیز، به‌عنوان سلسله‌هایی ایرانی در این کشور حکومت کرده بودند. از سوی دیگر حتی اگر به فرض محال، زمان کورش هخامنشی را هم آغاز پادشاهی ایران بپذیریم، از آن زمان تا دوره سلطنت محمدرضا پهلوی، حداقل چند صد سال در تاریخ ایران، با سلطنت پادشاهان ایرانی، چنان که منظر شخصی محمدرضا و برگزار کنندگان جشن‌های ۲۵۰۰ساله بود، اثری وجود ندارد! چنان که از ورود اسلام به ایران تا تشکیل حکومت محلی طاهریان در سال ۴۰۵ه‍.ق، چیزی حدود ۱۸۰سال فاصله وجود دارد یا سلسله‌های ترک‌تبار و به‌خصوص مغولان و تیموریان را، نمی‌توان جزو میراث و افتخارات شاهنشاهی ۲۵۰۰ساله شاه و اطرافیانش برشمرد!

۲.احیای ارزش‌های آریایی، جهت تأیید روش حکومت پادشاهی
هدف دیگر رژیم شاه، احیای ایران قبل از اسلام بود. شاه بیهوده تلاش می‌کرد که ایران قبل از اسلام را، به‌عنوان دارنده بهترین تمدن و فرهنگ‌ها «چه در

اصول مذهبی و فلسفی ایران کهن و چه در آیین کشورداری شاهنشاهی» معرفی کند.(۱۲) هرچند مذهب ایرانی با ورود اعراب به ایران، در مقابل اسلام به سرعت رنگ باخت و آیین کشورداری آن هم، همیشه مملو از ظلم و ستم پادشاهان بود و به همین جهت مردم به تنگ آمده از نظام شاهنشاهی ساسانی، در مقابل اعراب مسلمان به سرعت تسلیم شدند و همکاری کردند. با این حال شاه تلاش می‌کرد چندان خود را روی مطالب پادشاهان ببندد و آن را بهترین شیوه حکومتداری معرفی کند.

در واقع، شاه با پیوند زدن حکومت شاهنشاهی با نژاد آریایی، در صدد یافتن ریشه‌های تاریخی حکومتش بود. چنان که شورای جشن‌های شاهنشاهی ایران ذیل وزارت فرهنگ و هنر، با ارائه برنامه‌های خود، کاملاً این هدف رژیم را از برگزاری این جشن‌ها مشخص می‌کرد:

۱- شناساندن این اصل که شاهنشاهی، زاده و پرورده اندیشه و زندگی جامعه ایرانی است.

۲- نشان دادن اعتقاد و دلپسنگی مردم به نظام شاهنشاهی.

۳- نشان دادن کوشش و فداکاری ملت ایران، در راه نگه‌داری و ادامه شاهنشاهی.

۴- شناساندن خدمات شاهنشاهان ایرانی.

۵- معرفی تحولات بسزگ جامعه ایرانی، به رهبری شاهنشاه ایران.

۶- آثار بزرگ شاهنشاهان ایرانی.

۷- نشان دادن کوشش ایرانیان، برای اشاعه آیین پادشاهی.(۱۳)

نظام اساس، همه چیز برای توجیه، تعظیم و بزرگان شاهنشاهی صورت می‌گرفت. آنان سخت می‌کوشیدند تا نظام شاهنشاهی را یک اندیشه ایرانی معرفی کنند. تهیه و انتشار دهها کتاب با موضوع عصر می‌کرد که با اجاری این مراسم خواهد توانست تداوم شاهنشاهی در طول تاریخ ایران را، به‌نظر سران دنیا برساند و به تمام پادشاهان، رؤسای جمهور و حکام جهان – که توالی نوع حکومت امروزشان، هرگز به دوران باستان نمی‌رسد – ثابت کند که پس از دو هزار و پانصد سال، محمدرضا پهلوی وارث بر حق کورش، بنیانگذار شاهنشاهی ایران است…(۱۴) بنابراین شاه با دعوت سران کشورهای دنیا، با به رخ کشیدن قدرت تاریخی ایران، در صدد جلب «حمایت خارجیان بود و می‌خواست به خارچین نشان دهد که دنباله‌روی کورش است و این جشن‌های ۲۵۰۰ساله، نشانه دوام و همبستگی بودن استبداد ایرانی است»(۱۵) اقدامات بین‌المللی رژیم شاه در جشن‌های ۲۵۰۰ساله، بیشتر در جهت این هدف خارجی شاه بود.

تلاش بی‌فراجم

با همه تلاشی که شاه برای عظمت جشن‌ها از خود نشان داد اما، بسیاری از رهبران کشورهای بزرگ در این جشن شرکت نکردند. رؤسای جمهور آمریکا، فرانسه و آلمان و نیز ملکه انگلستان، غیبت‌شان در این جشن کاملاً مشهود بود. این جشن‌ها تنها مورد استقبال کسانی قرار گرفت که از فراموش شدن و نادیده گرفتن اسلام خوشحال بودند و اینان همان زرتشتیان، یهودیان و مسیحیان افراطی بودند. شاه با همه هزینه‌ای که در این جشن به‌کار بست، علاوه بر آنکه به نتایجی که می‌خواست نرسید، با یک اشتباه استراتژیک نیز روبه‌رو شد و آن بدبینی بیش از پیش روحانیون شیعه و فراموش کردن مردم ایران بود. چنانچه ۷سال بعد مردم به پیروی از روحانیت شیعی به رهبری امام خمینی(ره)، وارث تخت و تاج کورش را به زیر کشیدند و با ذلت آواره رنگ کردند و شاه و شاهنشاهی، این آیین کهنسال را ازین برانداختند. تأثیر این جشن‌ها در اندهان مردم چنان بود که حتی بعضی از تحلیل‌گران معتقدند بحران‌های آخرین سال رژیم «از زمان جشن‌های تخت جمشید شروع گردیده‌است»(۱۶)

«بی‌نوش‌ها در سرویس تاریخ همشهری موجود است.

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه

مجموعه‌های **رضایی**: تاریخ‌پژه